

КЛАСИФІКАЦІЯ СПОСОБІВ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ ОНКОЛОГІЇ

CLASSIFICATION WAYS OF ONCOLOGY TERMS' CREATION

Телеки М.М.,

orcid.org/0000-0003-4161-4386

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Буковинського державного медичного університету

Зі становленням онкології в Україні розвиваються спеціальні наукові дисципліни галузі, мікросистеми яких поповнюються новими термінологічними одиницями. Однак досі словниковий склад термінів онкології не ставав об'єктом спеціального вивчення. Мета дослідження – на матеріалі латинської мови здійснити класифікацію способів творення термінів онкології. Використані методи: вибірковий; описовий, словотвірний, компонентний.

Результати пошуку. У статті розглянуто термінологічну систему онкології, до складу якої на сьогодні увіходять тридцять мікросистем, в яких функціонують терміни онкології. Класифіковано способи творення термінів онкології. Зафіксовано морфологічний, синтаксичний, семантичний способи, епонімію, запозичення. Розглянуто етимологічний аспект компонентів термінів. Аналіз засвідчує латинське, грецьке походження найменших структурно значеннєвих одиниць термінів. Найбільш вживаний спосіб творення термінів – морфологічний. Описано матеріальні засоби вираження афіксальних способів, основоскладання, словоскладання, абрєвіації. Абрєвіатури в онкології слугують ущільненню та передаванню значної кількості інформації. Синтаксичний спосіб творення презентують дво- та багатослівні терміносполучення. За словотвірною структурою виявлено типи термінів з непохідною, похідною основами, складні (терміни-композиції), складені та багатокомпонентні терміни.

Висновки. Формування терміносистеми онкології – динамічний процес термінотворення, який демонструє широке застосування потенціалу способів словотвору латинської мови. Аналіз термінологічних одиниць виявив їхню здатність забезпечувати потребу сфери онкології у називанні нових фактів, об'єктів, пов'язаних з карциномами, дій, що торкаються методів діагностики раку і лікування захворювань, спричинених доброякісними та злроякісними пухлинами.

Ключові слова: класифікація, терміносистема онкології, способи творення, доброякісна пухлина, злроякісна пухлина, рак, карцинома.

With oncology formation in Ukraine, special scientific disciplines of the field are developing, the microsystems of which are enriched with new terminological units. However, until now the oncology terms' vocabulary has not become the object of special study.

The purpose of the study – to classify the ways of oncology terms formation on the material of the Latin language. The following methods were used: selective; descriptive, word-forming, component.

Results. The article has considered oncology terminological system, including this day thirty microsystems, in which oncology terms are functioning. The methods of oncology terms creation are classified. Morphological, syntactic, semantic methods, eponymy, borrowing are recorded. The etymological aspect of the components of terms is considered. The analysis confirms the Latin, Greek origin of the smallest structurally meaningful units of terms. The most commonly used method of term formation is morphological. The material means of expression of affixal methods, stemming, word formation, abbreviations are described. Abbreviations in oncology serve to condense and transmit a significant amount of information. The syntactic method of formation is presented by two- and multi-word term combinations. According to the word-formation structure, types of terms with non-derivative, derivative bases, complex (composite terms), compound and multi-component terms are identified.

Conclusions. The formation of the oncology terminological system is a dynamic process of terminology formation, which demonstrates the wide application of the potential of the Latin word-formation methods. The analysis of terminological units revealed their ability to meet the needs of the oncology field in naming new facts, objects related to carcinomas, actions related to methods of cancer diagnosis and treatment of diseases caused by benign and malignant tumors.

Key words: classification, oncology terminological system, methods of formation, benign tumor, malignant tumor, cancer, carcinoma.

Проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Демографічний прогноз Міжнародного агентства з дослідження раку (IARC) показує, що кількість захворювання людей у всьому світі на рак до 2050 року сягне 35 млн осіб, і це на 77 відсотків більше, ніж у 2022 році [1]. Як відзначає Національний кан-

цер-реєстр України, щороку діагноз на онкопатологію отримують близько тисячі українських дітей віком до 18 років [2]. Наявність значної кількості форм пухлинних захворювань, їх унікальність і варіативність спонукає до творення нових термінів для потреб фахової комунікації на позначення медичних реалій. Тезаурус онкологічної терміносистеми постійно поповнюється

новими дериваційними одиницями, що потребує системного вивчення їх як сфери відображення мовної дійсності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення медичних мікротерміносистем у різні роки зверталися українські мовознавці, зокрема ґрунтовно описано: медичну термінологію та народні найменування шкірних хвороб в українській мові (О.Б.Петрова, 1994); медичну радіологію (І.В. Корнейко, 1996); кардіологічну (Р.І. Стецюк, 1998); судово-медичну (Т.В. Лепеха, 2000); клінічну термінологію (Н.В. Місник, 2002); офтальмологічну (Ю.В. Віт, 2006); клінічні терміни-епоніми в англійській мові (Л.В. Стегніцька, 2012). Ю.С. Дев'ятко ґрунтовно описала медичні терміни стоматологічної галузі (2021).

Словотвірні особливості термінів макросистеми онкології залишались поза увагою мовознавчого аналізу.

Постановка завдання. Мета дослідження – на матеріалі латинської мови здійснити класифікацію словотвірних способів творення термінів галузі онкології.

Мета передбачає розв'язання низки завдань: класифікувати способи творення термінів онкології; описати матеріальні засоби творення термінів онкології; виявити продуктивні способи творення термінів; відобразити етимологічний аспект найменшої структурно значеннєвої одиниці терміна.

Для реалізації завдань використані **методи**: вибіркового; описовий – для виділення і характеристики термінологіки макросистеми онкології; словотвірний – для опису способів і засобів словотвору латинських термінів онкології; компонентний – для виявлення структури терміна і точного визначення поняття.

Джерельною базою слугували наукові статті онкологічного спрямування: клінічні випадки, розміщені у науковому журналі «Український радіологічний та онкологічний журнал»; на наступних мережевих ресурсах: Definition of oncology – NCI Dictionary of Cancer Terms [3]; Cancer Dictionary [4]; Etymological online dictionary by Douglas Harper [5] і лексикографічні джерела: Онкологія. Тлумачний словник (авт.-уклад. Шевченко А. І., Левик О. М., Мельничук А. П., 2021) [6]; Довідник онколога: класифікація злоякісних пухлин за системою TNM (Толстанов О. К., Гордійчук П. І., Яценко В. М., 2022) [7]; словники: Українсько-російсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: А-Я (Петрух Л. І., Головка І. М., 2015) [8]; Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда у 2-х т. [9].

Виклад основного матеріалу дослідження.

Серед галузей медицини особливе місце займає медико-біологічна наука *oncologia* (грец. *όγκος* пухлина + грец. *λόγος* наука, вчення) – онкологія, наука, що вивчає теоретичні, експериментальні та клінічні аспекти онкогенезу (грец. *όγκος*† + грец. *γένεσις* походження, народження), досліджує пухлини, методи їх розпізнавання, лікування і профілактики [8, с. 514]. Однією з характерних рис для всіх пухлин (лат. *tumor*, *ōris m* лат. *tumeo*, *tumēre* опухати, бути опухлим) є тенденція до незалежного, автономного росту. Ця риса у різних пухлинах виражена неоднаково. Через це їх поділяють на доброякісні (лат. *tumor*† *benignum* доброякісна пухлина: лат. *benignum* добрий, лат. *bonus* + лат. *gignere* народжувати) та злоякісні. Синонімами до поняття «*tumor*, *ōris m*» є терміни грецького походження *neoplasma*, *ātis n*, *blastōma*, *ātis n*. Першим злоякісні пухлини описав давньогрецький лікар Гіппократ. Вирости та судини нагадували формою членистоного. За схожістю до морського раку з клешнями батько європейської медицини назвав хворобу «краб» (грец. *καρκίνος* *karkinos*) [10, с. 302]. Уже пізніше римський науковець і теоретик медицини Авл Корнелій Цельс передав цю назву латинською мовою як *cancer* (*cancer*, *cri m*).

Термін *cancerologia*, *ae f* (лат. *cancer*† + грец. *λόγος*† трактується як наука про злоякісні пухлини [8, с. 331].

У клінічній термінології сполучення «злоякісна пухлина: (лат. *tumor*† *malignum*, лат. *malignum* шкідливий)» може передаватись одним терміном-комполітом «*carcinōma*, *ātis n*», в якому поєднується основа *carcin* + грец. суф. *-ωμα* пухлина. Словотвірний суфікс *-ōma*, приєднуючись до різних основ чи коренів, виражає своє словотвірне значення і висвітлює локалізацію утворення: пухлина органа чи його частини, як-от: *nephroōma* пухлина нирки. Грецьке слово *όγκος* з коренем *όγκ-* (*onc-*) утворює розряд термінів на позначення: 1) стосовно до пухлини: *oncoterapia* лікування пухлин; 2) стосовно до об'єму, маси: *oncoterapia* лікування пухлин, *oncometria*: а) метод вимірювання об'єму внутрішніх органів; б) вимірювання онкотичного тиску.

Вторинний пухлинний або запальний процес, що має здатність до перенесення з його основного місця на інше, названий метастазом, *metastāsis* (грец. *μετάστασις*, преф. *μετά* через, після рух після чого-н., зміна + *στασις* переміщення). Це визначальна риса, яка вирізняє ракову пухлину від іншої. Отож, основними поняттями сфери онкології є: лат. *tumor*; грец. *όγκος* *oncos* (синоніми

neoplasma, blastōma), укр. пухлина; лат. *cancer*; грец. *καρκίνος carcinos, carcinōma*), укр. рак; грец. *metastāsis*, укр. метастаз.

Вибірка термінів уможливила встановити словотвірні способи творення термінів онкології за відповідними теоретичними, експериментальними та клінічними площинами.

Сукупність термінів окремих напрямків онкології, що забезпечують потребу у найменуванні основних понять кожного з них, утворюють мікротерміносистеми. Об'єднані у макросистему, терміни репрезентують концептуальні засади галузі онкології як науки.

Насьогодні макросистема включає терміносистеми загальномедичного спрямування, як-от: *теоретична онкологія*, яку поділяють на *експериментальну* та *математичну онкологію*; вузькоспеціальні напрямки (нараховано 18 спеціалізацій). До вузьких спеціалізацій належать терміни мікротерміносистем, що вказують на локалізацію пухлин відповідно до наукової галузі онкології, як-от: *онкопульмонологія* (грец. *όγκος*↑ + лат. *pulmo* легень + грец. *-λογία*↑), *онкоендокринологія* (грец. *όγκος*↑ + грец. преф. *ένδον* всередині + грец. *κρίνω* відділяти + грец. *-λογία*↑); лікування хворих вікових категорій (*дитяча онкологія* та *онкогеріатрія* (грец. *όγκος*↑ + грец. *γέρων* старий + грец. *ίατρεία* лікування); спеціалізації за статтю (*андроонкологія* (грец. *όγκος*↑ + грец. *ανδρικός чоловічий* + грец. *-λογία*↑), *онкогінекологія* (грец. *όγκος*↑ + грец. *γυνή* жінка + грец. *-λογία*↑); і напрямком *онкомамологія* (грец. *όγκος*↑ + лат. *tamma* молочна залоза + грец. *-λογία*↑). На перетині онкології з іншими науками і науковими напрямками сформувалися міждисциплінарні науки: *онкоепідеміологія* (грец. *όγκος*↑ + грец. *επίδημία* всенародне поширення + грец. *-λογία*↑); *психоонкології* (грец. *όγκος*↑ + грец. *ψυχή* (*psyché*) душа, дух + грец. *-λογία*↑). *Онкофармація* (грец. *όγκος*↑ + грец. *φάρμακον* ліки) – галузь фармації, що розробляє й виготовляє ліки для лікування онкохворих (напр., *Panitumab* – панітумумаб, препарат для лікування дорослих з колоректальним раком з метастазами). Продуктивна дериваційна модель найменувань спеціалізацій – складні іменники, мотивовані сполученням основ двох або більше субстантивів.

Завдяки словотвору терміносистема онкології постійно поповнює словниковий склад новими термінологічними одиницями. Словотвірна класифікація термінів онкології ґрунтується на класифікації способів їх творення. Спектр словотвірних засобів дозволяє ефективно їх використовувати в процесі творення нових термінів [11, с. 27].

Зібраний матеріал дозволяє визначити такі способи творення термінів:

Морфологічні способи творення

1) афіксальні способи – найбільш ефективні, тісна взаємодія компонентів визначає «високий ступінь регулярності у формально-мовному оформленні, що пояснюється інтернаціональною природою формантів» [12, с. 266].

а) префіксальний спосіб – творення похідних термінів через включення префіксів до граматично оформленого слова, внаслідок приєднання якого лексичне значення мотивуючого терміна істотно змінюється:

– *ablastica* (грец. преф. *α-* відсутність + грец. *βλαστός* такий, що проростає) – абластика, комплекс спеціальних хірургічних заходів, спрямованих на запобігання потраплянню пухлинних клітин до операційного поля і кровоносної системи [6, с. 5];

– *praecancer* (лат. преф. *prae-* попереду, перед + лат. *cancer*↑) – преканцер, хворобливі зміни, що передують розвитку пухлини;

– *transformatio* (*trans-* лат. преф. через, за межами + лат. *formatio* утворення, формування) – трансформація, перетворення клітин у процесі диференціювання, метаплазії або пухлинного росту;

б) суфіксальний спосіб – продуктивний спосіб творення термінів; поєднання суфікса з коренем чи твірною основою спричинює виникнення нових термінологічних одиниць, як-от:

– *myōma* (грец. *μυς, μύος* м'яз + грец. суф. *-ωμα*↑ пухлина) – міома, доброякісна пухлина м'язової тканини;

– *sarcōma* (грец. *σάρξ* м'ясо + грец. суф. *-ωμα*↑) – саркома, злоякісна пухлина з клітинних елементів;

– *lymphocyticus* (лат. *lymph*a + грец. *κύτος* комірка, клітина + лат. суф. *-іс-* пов'язаний з чимсь) – лімфатичний, стосовно до лімфи або лімфатичних судин;

– *oncotropismus* (грец. *όγκος*↑ + грец. *τρόπος* напрям + грец. суф. *-ізм-* теорія) –

– онкотропізм – вибіркова спорідненість з клітинами пухлин;

– *leucōsis* (грец. *λευκος* білий + грец. суф. *-ос-* хворобливий стан) – левкоз, пухлина, що виникає з кровотвірних клітин;

Також суфікс *-ос-* репродукує значення «ненормальне збільшення, перевищення норми». Здебільшого спостерігається у композитах, ускладнених суфіксацією. У разі приєднання до твірної основи іменника-композита зі словотвірною семантикою «пухлина органа» структурна

модель виглядає так: похідна основа іменника з *-omat-* + суф. *-os-*. Виникає нова одиниця зі значенням «численні (множинні) новоутворення (зляжкісні чи доброякісні)», як-от:

- *carcinomatōsis* (грец. *carcinōma*, *ātis n* ракова пухлина + грец. суф. *-ōs-* ненормальне збільшення) – карциноматоз, численні ракові пухлини;

- *neuromatōsis* (грец. *neuroma*, *ātis n* пухлина нервової системи + грец. суф. *-ōs-*) – невроматоз, численні пухлинні ураження нервової тканини.

в) префіксально-суфіксальний спосіб:

Спосіб широко використовується при утворенні прикметників. Одночасне приєднання суфікса і префікса до словотвірної основи зумовлює появу похідного слова у межах того ж розряду слів, що і твірна основа:

- *intraepithelialis* (лат. преф. *intra-* усередині + *epithelialis* → грец. преф. *ἐπί-* поблизу, поруч + грец. *θηλή* (*thēlē*) сосок + суф. *-al-* пов'язаний з чимсь) – інтраепітеліальний, внутрішньоепітеліальний, стосовно до внутрішнього епітелію;

- *asymptomaticus* (*a-* відсутність + *σύμπτωμα* (*sýmptōma*) ознака + лат. суф. *-ic-*) – безсимптомний;

- *praeinvasivus* (лат. преф. *prae-* + *in-vadere* вторгтися + лат. суф. *-iv-* властивість) – передінвазивний (рання стадія раку);

- *extramamillaris* (лат. преф. *extra-* зовні, поза + лат. *mamma* молочна залоза + лат. суф. *-ar-* стосовно до, пов'язаний з чимсь) – екстрамамарний (рак) епокринних залоз;

- *inoperabilis* (лат. преф. *in-* в + лат. *operari pp operatus* працювати + лат. суф. –

bil(is) пасивна якість), неоперабельний.

2. основоскладання:

Складання – спосіб творення складних слів поєднанням двох і більше основ за допомогою інтерфікса *-o-* чи без нього або цілих слів, їхніх усічених основ. Терміни, твірними основами яких виступають повні основи, отримали назву композитів, як-от:

- *chondrosarcōma* (грец. *χόνδρος* хрящ + грец. *sarcōma* *σάρξ* м'ясо + грец. суф. *-ωμα*) – хондросаркома, зляжкісна пухлина з клітин хрящової тканини;

- *cachexia* (грец. *κακός* поганий + грец. *ἕξις* *hexia* стан) – крайній ступінь виснаження, сильне виснаження організму.

Основоскладання є найбільш продуктивним типом творення складних іменників. Складання основ може бути чистим основоскладанням та ускладненим суфіксацією:

- *oncovirus* (грец. *ὄγκος* + лат. *virus* отрута) – онковірус, вірус родини ретровірусів, має здат-

ність спричиняти розвиток зляжкісної пухлини;

- *oncocyttus* (грец. *ὄγκος* + грец. *κύτος*) – онкоцит, велика епітеліальна клітина; такі клітини підлягають неопластичній трансформації [9, с. 1635];

- *choleangiohepatōma* (грец. *chole* жовч + грец. *ἀγγεῖον* судина + *hepatōma* → грец. *ἥπαρ*, *ἥπατος* печінка + грец. суф. *-ωμα*) – холеангіогепатома, гепатоцелюлярна карцинома змішаного походження;

- *leucosarcomatōsis* (грец. *λευκός* + грец. *sarcōma* + грец. суф. *-os-*) – левкосаркоматоз, системна зляжкісна пухлина.

словоскладання, або юкстапозиція – спосіб утворення складних термінів поєднанням двох слів, які мотивовані сполученням двох субстантивів, що виражають одне поняття, як-от:

- *cirrōsis-cancer* (грец. *κίρρωση* рудий + грец. суф. *-os-* + грец. *καρκίνος*) – цироз-рак, рак печінки, який розвивається на тлі цирозу.

Такий спосіб спостерігаємо у творенні термінів – найменувань медичних фахівців, об'єднаних поняттям «лікар, спеціаліст, який лікує», як-от:

о *chirurgus-oncolōgus* (*chirurgus* від грец. *χείρ* рука, кисть + *oncolōgus* грец. *ὄγκος* + грец. *λόγιος* вчений, онколог) – хірург-онколог, спеціаліст, який здійснює операції для видалення зляжкісних пухлин та метастазів;

о *haematolōgus-oncolōgus* (*haematolōgus* від грец. *αἷμα* кров + *λόγιος* + *oncolōgus*) – гематолог-онколог – фахівець, який займається онкологічними

– захворювання крові і лімфатичної системи;

о *gynaecolōgus-oncolōgus* (*gynaecolōgus* від грец. *γυνή* + *oncolōgus*) – гінеколог-онколог – лікар, який проводить діагностику, лікування та профілактику зляжкісних і доброякісних новоутворень, що виникають у жіночих статевих органах.

3. аббревіація:

У галузі онкології нерідко застосовують спосіб аббревіації з метою ущільнення значної кількості інформації для передавання її за короткий час, як-от:

- **MRT: tomographia magneto-resonans** – магнетно-резонансна томографія, метод неінвазивної візуалізації внутрішніх органів;

- **B G: albuminum G** – внутрішньомембранний білок;

- **TNM: T** (*tumor*, первинна пухлина), **N** (*nodulus*, регіонарні лімфатичні вузли), **M** (*metastasis*, віддалені метастази) – назва Класифікації зляжкісних пухлин за системою **TNM** (англ. Classification of Malignant Tumours), в якій викладені принципи стадіювання пухлин-

ної патології. Слід зауважити, що ключові терміни (пухлина, лімфовузли, метастаз) у класифікації викладені латинською мовою [7];

Для установлення точного діагнозу на позначення злоякісного утворення у системі TNM літери доповнюються цифрами, наприклад:

Tumor (пухлина):

- **T1-T4** – збільшення розміру пухлини;
- **Tis** – *tumor in situ*, пухлина «на місці» – новоутворення локалізується в обмеженому шарі тканини;

Nodus (лімфовузли):

- **N0** – новоутворення не зачепило найближчі лімфовузли;
- **Nx** – не можна перевірити регіональні лімфовузли;

Metastasis (вторинний рак):

- **M0** – віддалені метастази відсутні;
- **M1** – віддалені метастази наявні.

Синтаксичний спосіб творення – об'єднання слів у стійкі словосполучення для позначення нових понять, уточнення локації пухлини, злоякісного процесу, ознак, хворобливого стану:

двокомпонентні терміносполучення:

– *lymphangitis carcinomatosa*, раковий лімфангіт – поширення ракових клітин по лімфатичних судинах;

– *hepatoma malignum*, злоякісна пухлина печінки, рак печінки, що розвивається з гепатоцитів;

– *ablatio microundata*, мікрохвильова абляція – метод лікування метастазів у печінці [13, с. 71];

багатокомпонентні:

– *carcinoma claricellulare renis* – карцинома з клітин нирки;

– *tumor gigantocellularis vaginārum tendinearum* – гігантоклітинна пухлина сухожилкових піхв.

Метафоричні термінологічні одиниці:

Виявлено метафоричні номінації, що висвітлюють асоціативний зв'язок між двома об'єктами дійсності. Інтерпретація інформації полегшується через образне сприйняття ознак захворювання. Наведемо приклади:

– *ranula* (демінутив до лат. *rana* жаба, *ranula*, *ae f* маленька жабка) – ранула, ретенційна кіста під'язикової слинної залози; характеризується доброякісним новоутворенням, що може перерости у злоякісне; виглядає як пухирчатий набряк,

схожий на жабу з пухирцями;

– *carcinoma tubulare* (лат. *tubulus* зменш. до *tuba*, *ae f* видовжений циліндричний порожни-

стий утвір) – тубулярний рак; побудований з клітин, розміщених у формі трубочок.

Епонімія

Епонімії термінологічні словосполучення відображають напрями наукової і практичної діяльності в онкології; епонім слугує «ідентифікатором або конкретизатором ознак об'єкта чи явища, показує класифікаційну відмінність, виділяє його з кількох подібних» [14, с. 156].

Прикладом можуть слугувати терміни:

– *tumor Krukenbergi* (F. E. Krukenberg, 1871-1946, німецький лікар) – пухлина яєчника, що є метастазом раку шлунка;

– *syndromum Barre-Massoni* (J. A. Barre, 1880-1967, французький невропатолог; C. L. P. Masson, 1880-1959, канадський патологоанатом), пухлина Барре-Массона, доброякісна пухлина, що походить з артеріовенозних анастомозів гломусного типу;

– *complexus Carneyi* (J. A. Carney, 20 ст., американський лікар) – комплекс Карні, симптомокомплекс, що складається з міксом м'яких тканин, в т. ч. шваноми периферичних нервів [9, с. 506; 13, с. 17].

Запозичення:

Запозичення характерні для наукового термінологічного пласту багатьох спеціалізацій сфери онкології. За спостереженнями дослідників «...шари запозичень склали основу інтернаціонального словникового фонду...», і є живим свідченням неперервності культурного розвитку та взаємопроникнення ідей...» [15, с. 124]. Наведемо типові приклади запозичень, які трапляються у вузькоонкологічних спеціалізаціях:

– *screening* (англ. *screening* відбір, сортування) – скринінг, обстеження для раннього виявлення хвороб, зокрема раку;

– *shunt* (англ. *shunt* відгалуження) – шунт, у медицині: шлях в обхід ураженої ділянки для течії крові, сечі, нервових імпульсів або спинномозкової рідини;

– *target (therapia)* (англ. *target* ціль, мішень) – таргет-терапія, цільова терапія, вплив на механізм патогенезу пухлинного процесу.

Висновки. Дослідження дає підстави сформулювати такі висновки. Словотвірна система латинської мови – невичерпний потенціал для творення термінів онкології. Термінологічна макросистема онкології увібрала значну кількість мікросистем, терміни яких забезпечують потребу називання різних видів захворювань, спричинених доброякісними та злоякісними пухлинами, методи діагностики, лікування та профілактики. Класифікація способів творення

термінів включає продуктивний морфологічний, синтаксичний, семантичний, епонімію, запозичення. З огляду на морфологічні засоби творення зафіксовано афіксальні способи, основоскладання, словоскладання, аббревіація. Синтаксичний спосіб творення презентують дво- та багатослівні терміносполучення. За словотвірною структурою виявлено терміни: з непохідною основою (tumor, ōnis m, ablatio,

ōnis f); з похідною основою (neurōma, ātis n, neuromatōsis, is f); складні або терміни-композиції: чисте основоскладання (oncovirus, i m) або ускладнене суфіксацією (leucosarcomatōsis, is f), юкстапозити (citrōsis-cancer, cri m).

Перспективи. Перспективним видається ґрунтовне вивчення синтаксичного способу творення та структурні особливості синтаксичних конструкцій термінів онкології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. International Agency for Research on Cancer/ IARC. URL: https://www.iarc.who.int/wp-content/uploads/2024/11/IARCNewsletter_November2024.pdf (дата звернення: 07.12.2025).
2. Національний канцер-реєстр України: Бюлетень національного канцер-реєстру України № 26, Київ, 2025. URL: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_26/index.htm (дата звернення: 11.12.2025).
3. Definition of oncology – NCI Dictionary of Cancer Terms. URL: <https://www.cancer.gov/publications/dictionaries/cancer-terms/expand/Adefinition.aspx?term=> (дата звернення: 01-25.12.2025).
4. Cancer Dictionary. URL: <https://www.cancervic.org.au/glossary/> (дата звернення: 12.2025).
5. Etymological online dictionary by Douglas Harper. URL: <https://www.etymonline.com/word/> (дата звернення: 12.2025-01.2026).
6. Онкологія. Тлумачний словник / авт.-уклад. Шевченко А. І., Левик О. М., Мельничук А. П. Львів, 2021. 176 с.
7. Довідник онколога : класифікація злоякісних пухлин за системою TNM, 8-е видання : навчально-методичний посібник / О. К. Толстанов, П. І. Гордійчук, В. М. Яценко та ін. Київ, 2022. 214 с.
8. Петрух Л. І., Головка І. М. Українсько-російсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: А-Я. Київ : ВСВ «Медицина», 2015. 966 с.
9. Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда у 2-х т. Львів : Наутілус. Том 1. А-L . XXVI; 2003. 1-1354 с.; Том 2. М-Z. XXVI; Львів : Наутілус. 2003. 2687 с.
10. Дидик-Меуш Г. Українська медицина. Монографія : Історія назв. 2008. 399 с. URL: <https://archive.org/details/dydykmeush2008/page/n115/mode/1up> (дата звернення: 03.12.2025).
11. Дев'ятко, Ю. Дериваційна характеристика медичних термінів (на матеріалі стоматологічних текстів). Вісник Одеського національного університету. Філологія, 24(1(19)), 2019. С. 21-28. URL: <http://philolvisnyk.onu.edu.ua/article/view/235484> (дата звернення: 07.01.2026).
12. Місник Н. В. Дериваційні процеси як аспект формування термінологічного фонду медичної науки. Термінологічний вісник. 2019. Вип. 5. С. 261-267. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001041191> (дата звернення: 07.01.2026).
13. Клінічна онкологія : навчальний посібник / Москаленко Ю. В., Винниченко І. О., Москаленко Р. А. та ін.; за ред. Ю. В. Москаленко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 212 с.
14. Телеки М.М. Епонімні термінологічні словосполучення в інфектології. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». № 5, 2019. С. 152-158. DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2019-5-26>
15. Зикова К.О., Челядин Р.Т., Зубрицька Р.Я. Запозичення латинського та грецького походження у словниковому складі англійської та української мов. Закарпатські філологічні студії. Випуск 43. Том 1. С. 121-124. DOI.org/10.32782/tps2663-4880/2025.43.1.21

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 02.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026